

Trotsky och Fjärde internationalen om Socialistiska Partiet.

Vi publicerar här ett antal utdrag ur brev, artiklar och resolutioner där Trotsky och Fjärde internationalen behandlar Socialistiska Partiet, eller dess föregångare Sveriges Kommunistiska Parti ("kilbommarna") (Trotsky kallar dem också Oberoende Kommunistpartiet). Utdragen är ur texter om den så kallade centristiska strömning som uppstod i början och mitten av 30-talet, och till vilken Socialistiska Partiet till en början räknades. Denna strömning bestod av olika vänstergrupper som hade brutit med stalinism och socialdemokrati, men som inte ville anamma vänsteroppositionens ståndpunkter och inte ansåg tiden mogen för att bilda en ny, Fjärde international.

Som läsaren kommer att märka skrevs de artiklar, brev etc som vi citerar ur mellan åren 1933 och 1936. Orsaken är att året 1933 markerar den tidpunkt då den internationella vänsteroppositionen mot Stalins politik ("trotskisterna") ansåg tiden vara inne för att påbörja förberedelserna för bildandet av en ny international (brytpunkten var Kominterns förräderi i Tyskland och stalinisternas oförmåga att dra några som helst lärdomar av det). I och med denna utveckling tvingades de olika oppositionella strömningar som fanns inom arbetarrörelsen att ta ställning till frågan om en ny international. Därför inledde vänsteroppositionen en hård polemik mot centristgrupperna. Efter tre års diskussioner och den fortsatta utvecklingen (Frankrike, Spanien) ansåg Trotsky och rörelsen för en Fjärde international att det var möjligt att fälla ett slutomdöme om centrismen och dess eventuella utvecklingsmöjligheter.

I de olika texterna nämns en hel rad organisationer och personer, som kort presenteras i slutet av denna artikel.

Det första utdraget är ur ett brev som Trotsky skrev till en av den amerikanska trotskismens ledare. Trotsky tar kort upp de olika centristiska grupper som han kände till. Om de svenska "kilbommarna" skriver han:

Enligt Walcher och Sneevliet står Kilboms parti i Sverige mycket närmare oss än Brandler (15.000 medlemmar och 7.000 i ungdomsförbundet). Vid konferensen den 27:e denna månad kommer ledningen för Kilboms parti liksom den norska gruppen Mot Dag att bli prövade. (**Supplement, Writings 29-33**, s 278.)

Den konferens Trotsky nämner var ett möte mellan 14 partier och grupper från olika länder, grupper som åtminstone i teorin hade brutit med stalinism och socialdemokrati. Även den internationella vänsteroppositionen deltog i konferensen. De lade fram en deklARATION om behovet av en ny international, och vilka principer den skulle grundas på. Utöver vänsteroppositionen skrev tre andra grupper under deklARATIONEN, två holländska och en tysk. Med olika motiveringar vägrade de andra grupperna att skriva under. I sin första bedömning av konferensens resultat tar Trotsky även upp Kilboms parti:

Det svenska Oberoende Kommunistpartiet (Kilbom) och det brittiska Independent Labour Party (ILP) står i en klass för sig. Båda dessa organisationer står vid en skiljeväg. Det svenska partiet är för starkt för att följa Brandler-Thalheimers politik, som bara grundas på den servila förhoppningen att Manuilskij [en av Kominterns ledare – öa] kanske kommer att ge dem sin förlåtelse och uppmana dem att ta makten. Å andra sidan är Kilboms parti uppenbarligen fortfarande starkt påverkat av högertendenser och speciellt av misstro mot vänsteroppositionen. Det kan inte vidmakthålla sin nuvarande mellanposition. Det måste göra ett val. Vi måste hjälpa dem att göra rätt val. (**Writings 33-34**, s 66.)

I december 1933 skrev Trotsky ett diskussionsinlägg i vänsteroppositionens internationella diskussionsbulletin. Han skisserade där de principer han ansåg borde ligga till grund för den nya internationella organisationen. Han tog också upp de grupperingar som han ansåg vara centristiska, och betonade vikten att skilja mellan grupper som utvecklades åt höger och sådana som gick åt

vänster. Som exempel på dessa två sorter tog han upp det norska centristiska partiet och Kilboms parti:

Låt oss ta två exempel: det Norska Arbeiderpartiet (NAP) och det svenska Oberoende Kommunistpartiet. NAP utvecklas från centrism mot reformism. För att kunna fullfölja denna utveckling utan inre splittringar behövde Tranmael en mask och en täckmantel. Han erhöll dessa genom sina kontakter med självständiga socialistiska partier i andra länder. Idag, när han känner sig säker i sadeln, börjar han betala tillbaka med sparkar mot dem som höll honom om ryggen, en ingalunda ny erfarenhet...

Såvitt jag kan bedöma från det oerhört bristfälliga material jag har haft tillgång till, utvecklas det Oberoende Kommunistpartiet från en Brandlerståndpunkt åt vänster. Det säger sig själv att varje revolutionär internationalist av alla krafter kommer att kämpa för att denna utveckling ska kunna leda till ett närmande till oss, och till gemensamma ansträngningar på grundval av den nya internationalens principer. Men förhoppningar får inte kallas fakta genom att ersätta det som är idag med en *möjlig* morgondag. Det svenska partiet inte bara röstade för samma resolution som Tranmael, de vägrade också skriva under deklARATIONEN för Fjärde internationalen. Även om de i princip håller med om behovet av en ny international, så anser partiledningen att det är "för tidigt" att proklamera den. Bakom denna inställning ligger i själva verket en centristisk vacklan. Idag är det inte frågan om att proklamera den nya internationalen, utan att proklamera *behovet* av en ny international och behovet att öppet formulera dess grundläggande principer. (**Writings 33-34**, s 169-70.)

I en artikel som välkomnade startandet av de tyska trotskisternas veckotidning *Unser Wort* berör Trotskij återigen behovet av en internationell organisation och det nödvändiga i att denna organisation har en principiell politisk grundval. I anslutning till det kritiserar han Kilboms parti:

Vissa trögtänkta förståsigpåare går till och med ännu längre och säger: "Vi vill inte splittra våra organisationer på frågor om sovjetstatens karaktär, Kominterns strategi för den kinesiska revolutionen, den engelsk-ryska kommitténs politik, etc, etc. Vi vill helt enkelt hjälpa arbetarna i våra länder att fortsätta klasskampen." Så resonerar till exempel grundarna av det nya amerikanska Arbetarpartiet (CPLA- Muste m fl). Av samma åsikt är det svenska Oberoende Kommunistpartiets ledare (Kilbom och andra), det brittiska ILP (Fenner Brockway och andra), etc. Om ni så önskar befinner sig författarna till den tyska pamfletten *Neu Beginnen* på en ännu lägre nivå i denna fråga. Går det att tänka sig en läkare som säger att han inte bryr sig om de grundläggande teorierna om anatomi, fysiologi och patologi, att han inte vill diskutera de nyaste teorierna om cancer eller malaria, utan att han "helt enkelt" föredrar att behandla sina patienter? Ingen tänkande arbetare skulle lägga sitt barns eller sitt eget liv i händerna på en sådan ömklig tjockskalle. Inte heller skulle en kapitalist anförtro en ingenjör att bygga en fabrik, om han inte visste att denne var mycket kunnig i de grundläggande teknologiska teorierna. Endast på politikens, och till och med den "revolutionära" politikens, område fortsätter de okunniga kvacksalvarna att argumentera mot en vetenskaplig metod. Ibland är det svårt att tro att **Kommunistiska manifestet** skrevs för 85 år sedan! (**Writings 33-34**, s 228-29.)

De olika europeiska centristiska organisationerna hade sammanslutit sig i en löslig internationell organisation, den Internationella Arbetargemenskapen (IAG), som också kallades London-Amsterdambyrån. De höll i februari 1935 en konferens, och i ett brev till en holländsk kamrat kommenterade Trotskij denna. I brevet nämner han också det svenska Socialistiska Partiet, som det nu hette. Av denna korta anmärkning framgår att Trotskij hade börjat omvärdera sin syn på detta parti:

Det svenska partiet verkar inta en hållning som inte ligger långt från NAP:s [som utvecklades allt närmare socialdemokratin -öa]. Svenskarna följer bara Tranmael åt höger. De behöver fortfarande IAG:s fana, men bara för tillfället. (**Writings 34-35**, s

Allteftersom tiden gick blev Trotskij alltmer övertygad om att Socialistiska Partiet utvecklades åt fel håll, bort från revolutionära ståndpunkter. I april -35 skrev Trotskij en längre artikel om de centristiska organisationernas utveckling. Vid några tillfällen nämns även Socialistiska Partiet:

De akademiska teserna om *världsläget* antogs ”enhälligt”. Ärligt talat, vad är det för fel att än en gång upprepa allmänna fraser om kapitalismens sammanbrott osv? Det låter radikalt men innebär inga som helst förpliktelser. Sådana fraser har blivit vardagsmat i dessa tider av världskris. Men försökte resolutionen om ”världsläget” ta upp den pikanta sanningen att NAP, efter att ha fått 45% av rösterna, efter att följaktligen ha fått en definitiv majoritet av befolkningen bakom sig, att NAP om det hade velat skulle ha kunnat omvandla Norge till ett fäste för arbetarklassen, och med ett sådant exempel ha givit de skandinaviska massorna revolutionärt mod och blivit en viktig faktor för utvecklingen i Europa? För NAP är ju trots allt fortfarande med i IAG! Trots det – nej, just därför – undvek konferensen frågan om NAP och tog itu med ”högre” frågor. Hur skulle den framtida ”statsmannen” Kilbom kunna tillåta sig en så taktlös och sekteristisk kritik av sina grannar? Aldrig! Och hur skulle Schwab kunna sörja Kilbom? Nej! Bättre då att tala om kapitalismens sammanbrott ”i allmänhet”. Det var denna anda som genomsyrade konferensen. Och samma anda genomsyrar SAP:s rapport.

Konferensens resolution om *kriget*, som antogs efter en rapport av den grånade centristen och ILP-ledare Fenner Brockway, låter väldigt radikal. Men det är sedan länge känt att i frågan om kriget är de mest extrema opportunisterna benägna att bli oerhört radikala, särskilt om de är med i små organisationer som kommer från ”neutrala” och små länder som inte är inblandade i de aktuella stridigheterna. Givetvis kan det finnas verkliga revolutionärer i små organisationer i ”neutrala” länder. Men för att skilja mellan dem och opportunisterna måste vi studera deras *dagliga politik* och inte högtidliga resolutioner om (någon annans) krig. Att Kilbom röstar för generalstrejken och uppror mot kriget blir värdelöst i jämförelse med samma Kilboms opportunistiska politik i Sverige. Och skulle händelseutvecklingen dra in Sverige i kriget, så skulle Kilbom helt säkert dra de praktiska slutsatserna från sin opportunistiska politik. Har vi inte sett hundratals liknande exempel?! Ändå har inte en enda av resolutionerna ett ord att säga om det svenska partiets opportunistiska politik, trots att detta parti näst efter NAP är den största organisationen i IAG... (**Writings 34-35**, s 259-60.)

Schwab och Kilbom, Doriot och de andra är inga barnungar. De är inte ens ungdomar. De var ledare i Kommunistiska internationalen. Om de inte har dragit revolutionära slutsatser från de två senaste årtiondenas erfarenheter utan centristiska och pacifistiska slutsatser, då måste vi söka andra allierade. (**Ibid**, s 270.)

De optimister som hoppas på ”IAG:s utveckling” måste inför sig själva besvara följande fråga: hur och varför måste denna utveckling gå åt vänster och inte åt höger? De första ståndpunkter som IAG:s medlemsorganisationer intog befinner sig långt från marxismen. Kilbom, Doriot, PUP-isterna, Maurín (en småborgerlig katalansk nationalist) är *öppna* fiender till leninismen. (**Ibid**, s 277-78.)

Samma månad (det vill säga i april -35) skrev Trotskij ett diskussionsinlägg om IAG där han än en gång poängterar att majoriteten av dess medlemsorganisationer utvecklas åt höger. Han räknar även in Kilboms parti i denna högerströmning:

Vår inställning till IAG måste utgå från samma bedömning. Vi betraktar inte organisatoriska frågor utifrån en tom fetischistisk synvinkel. *Teoretiskt* finns naturligtvis möjligheten att gå med i [London-Amsterdam-]byrån, under förutsättning att det existerar en klar vänsterströmning i organisationen. Men för närvarande är det viktigaste för vår kamp mot Byrån snarare SAP-ledningen i den, eftersom det är den som är

huvudansvarig för högerkursen. För att teoretiskt kunna gå med IAG måste vi föra en oförsonlig kamp mot SAP, som för närvarande är en företrädare för konservatism och reaktion inom arbetarrörelsen.

I den internationella ungdomsbyrån fyller SAP samma roll. *SAP har hävt sig upp på våra axlar. Nu antas vi böja oss ned så att SAP kan krusa och buga för Tranmael och Kilbom.* Medan kamrat Schmidt från OSP satt i fängelse tog de Kadt och Walcher över ledningen i ungdomsbyrån. Nu när de Kadt har lämnat OSP *efter sitt förräderi under stridigheterna i Amsterdam i juli*, försöker Walcher fortsätta samma politik gentemot svensken Kilbom. Denne förnekade vår kamrat Held uppehålle i Stockholm för att kunna överlämna ledarskapet till Brandt från SAP. (**Supplement, Writings 34-40**, s 572-73.)

Om vi i det nuvarande läget skulle gå med i London-Amsterdambyrån, så skulle vi hamna i motsättning till alla. Vi skulle bli centristernas enda måltavla. Kampen mot oss skulle bli London-Amsterdambyråns *enda* existensberättigande. Men om vi stannar utanför, kritiserar dem hårt och låter dem sköta sig själva, så kommer alla de latent motståndarna visa sig, eftersom det i praktiken finns tre strömningar i London-Amsterdambyrån: en som är för Andra internationalen (Sverige), en som är för den Tredje (ILP i England), och en som är för den Fjärde (RSAP). (**Ibid**, s 574.)

De två sista ställen där Trotskij nämner Socialistiska Partiet är i två artiklar om det brittiska ILP, som skrevs i november -35 och april -36:

Här i Norge är NAP det enda arbetarpartiet. Det tillhörde byrån i två år, men har nu lämnat den, och de önskar på inget sätt bygga en ny international. Jag har alldeles nyss fått höra att NAP beslutade att bryta även de formella banden [med byrån] vid samma tillfälle som det holländska partiet drog sig ur – men av motsatta politiska orsaker. Bara två viktiga partier återstår – ILP och det svenska SP. Det senares intresse för byrån håller redan på att svalna, allteftersom SP precis som NAP går åt höger. Det är mycket troligt att det kommer att följa i dess spår. (**Writings 35-36**, s 207.)

New Leaders [ILP:s tidning – öa] ledarartikel hävdar att det svenska Socialistiska Partiet anser sig stå mycket närmare Londonbyrån än vad jag påstår. Det är möjligt att dessa band blivit närmare på senare tid. Men att påstå att det svenska Socialistiska Partiet har en internationalistisk inställning – det är antingen ett naivt eller medvetet falskt påstående. De är naturligtvis mot kriget, och de säger själv att de är mot Nationernas förbund. Men det för sin ”kamp” mot kriget hand i hand med fredsorganisationerna, och ”kampen” sker i form av petitioner. Man skulle med lika stor framgång kunna hålla mässor för fred. Men denna handlingsmetod, med sin skarpa motsättning mellan mål och metod, räcker för att visa att det svenska Socialistiska Partiets ledare trots all sin fraseologi – som för övrigt ändras med lätthet – är pacifistiska kälkborgare och absolut inte proletära revolutionärer. Kilboms såväl som Schwabs fredspolitik är när det kommer till kritan bara en miniatyrkopia av Lord Cecil's politik [Lord Cecil var en torypolitiker i England – öa]. Varje viktigare händelse i Sverige kommer att bekräfta detta. (**Writings 35-36**, s 295.)

I juli 1936 hölls en konferens för de organisationer som var för att bilda Fjärde internationalen. Vid konferensen antogs en resolution om London-Amsterdambyråns medlemsorganisationer. I denna resolution fälldes slutomdömet om bland annat Socialistiska Partiet:

Vi behöver inte göra några speciella anmärkningar om det svenska partiet, som inte når utöver den småstadsaktiga pacifismens horisont...

Trots att byråns senaste möte hyllade Folkfronten, trots att den spanska sektionen har deltagit i den spanska Folkfronten, och trots att de tyska och italienska sektionerna deltar i folkfrontsfarser inom tyska och italienska emigrantkretsar, så förkastar ILP och

tydliga även det svenska Socialistiska Partiet folkfrontspolitiken för sina egna länder (en politik som de erkänner på det internationella planet!)

Ledarna för Londonbyråns viktigaste organisationer är inga barnungar eller nybörjare. De har alla en långvarig historia som opportunist, pacifist och centristiska vacklare bakom sig. Varken kriget, oktoberrevolutionen eller krossandet av det tyska och österrikiska proletariatet, eller Kominterns förrädiska svängning, eller att det nya kriget närmar sig, har lärt dem något. Snarare har det demoraliserat dem. Det finns ingen som helst anledning att vänta sig att de åter kommer att bli revolutionära.

(Documents of the Fourth International (1933-40), s 94-97.)

Bibliografi

Brandler, Heinrich. (1881-1967) Fram till 1924 ledare för det tyska kommunistpartiet. På 20-talet anhängare till högeroppositionen inom bolsjevikpartiet. Bildade senare en högercentristisk grupp som upplöstes i början av Andra världskriget.

Brandt, Willy. (1913-1992) På 30-talet ledare för SAP (se nedan). Senare premiärminister i Västtyskland.

Brockway, Fenner. (1888-1988) Ledare för ILP (se nedan) och även inom London-Amsterdambyrån.

CPLA (Conference for Progressive Labor Action). En organisation som främst sysslade med frågor om facklig demokrati, etc i USA. Bildade senare Amerikanska Arbetarpartiet (AWP), vilket så småningom gick samman med de amerikanska trotskisterna i ett gemensamt parti.

Doriot, Jacques. (1898-1945) Fram till 1934 ledare för det franska kommunistpartiet. Uteslöts då på grund av att han förespråkade en enhetsfrontspolitik. Hade kontakt med olika vänsterströmningar (bland annat London-Amsterdambyrån) innan han 1936 lämnade kommunismen för gott och bildade en närmast fascistisk organisation.

Held, Walter. Pseudonym för Heinz Epe (1910-1941), ledare för de tyska trotskisternas organisation. Greps under Andra världskriget av GPU, i samband med att han försökte flyt från Tyskland via Sovjetunionen till USA. Därefter försvunnen.

ILP (Independent Labour Party) Grundades 1893. Deltog i bildandet av Labourpartiet. Lämnade detta parti 1932 och deltog fram till 1939 i London-Amsterdambyrån, då det återigen anslöt sig till Labourpartiet.

de Kadt, Jacques. (1897-1988) Sekreterare för det holländska partiet OSP (se nedan) och ledde högerflygeln i detta parti. Bekämpade den internationella vänsteroppositionens ståndpunkter. Utesluten ur OSP 1934.

Maurín, Joaquin. (1897-1973) Uteslöts 1931 ur spanska kommunistpartiet på grund av oppositionella ståndpunkter. Bildade Katalanska federationen som 1935 gick samman med en grupp före detta medlemmar i vänsteroppositionen och bildade den centristiska gruppen POUM.

Mot Dag. Norsk centristisk gruppering som hade bildats av medlemmar som uteslutits ur kommunistpartiet och NAP (se nedan).

Muste, A J. (1885-1967) En av CPLA:s grundare. Var under en period sekreterare för det parti som bildades genom sammanslagningen av AWP och de amerikanska trotskisterna. Bröt 1936 med marxismen.

NAP (Norska Arbeiderpartiet) Mellan 1919 och 1923 medlem i Tredje internationalen. Gjorde under några år en sejour i London-Amsterdambyrån, innan det i slutet av 30-talet gick med i Andra internationalen.

OSP (Oberoende Socialistiska Partiet) Holländskt parti. Bildade 1935 tillsammans med en annan grupp **RSAP** (Revolutionära Socialistiska Arbetarpartiet), som var med både i London-

Amsterdambyrån och den internationella trotskistiska rörelsen.

PUP (Proletära Enhetspartiet) Fransk centristisk gruppering, som stödde högern inom Londonbyrån.

SAP (Socialistiska Arbetarpartiet) Tysk centristisk organisation. Bildades 1931 av en grupp medlemmar som hade uteslutits ur det socialdemokratiska partiet. Under en period utvecklades SAP åt vänster. Slog i mitten av 30-talet in på en högerkurs. Upplöstes under Andra världskriget.

Schmidt, Peter. (1896-1952) Först ledare för OSP och senare RSAP. Lämnade partiet 1936.

Schwab, Jim, alias **Walcher**, Jacob. (1887-1970) En av det tyska kommunistpartiets grundare. Ledare inom det brandleritiska partiet innan detta 1932 gick med i SAP.

Sneevliet, Henricus. (1883-1942) Ledare för en av de grupper som bildade RSAP.

Thalheimer, August. (1884-1948) En av Brandlers främsta anhängare.

Tranmael, Martin. (1879-1967) Generalsekreterare i NAP, redaktör för dess tidning och huvudansvarig för dess högerutveckling.

(Översättning och kommentarer, Göran Källqvist)